

Kiutálják-e a vékony falú PE-zacskókat az EU piacáról?

Az Európai Bizottság javaslatot készített a vékony falú műanyag zacskók és hordtáskák használatának csökkentésére. Ezáltal akarja a szárazföldi területeket és a tengereket is veszélyeztető szemétáradatot korlátozni. A kisvállalkozók a létüket féltik, számos országban azonban már hoztak intézkedéseket a zacskótömeg mérséklésére.

Tárgyszavak: műanyag-alkalmazás; csomagolóipar; műanyag zacskó; EU; szabályozás.

Az EB csökkenteni szeretné a vékony műanyag zacskók használatát

Az Európai Bizottság (EB) javasolja a nagy sűrűségű polietilénből (PE-HD) készített vékony falú zacskók ill. hordtáskák felhasználásának csökkentését, mert véleményük szerint ezek a gyártmányok indokolatlanul szennyeznek a környezetet. A műanyagipar azonban aggódva figyeli az elképzelést, mert véleményük szerint ezek a gyártmányok éppen ellenkezőleg: környezetkímélők, és korlátozásuk piaci zavarokat okozhat. A javaslat szerint a tagállamok dönthetnének adók, illetve termékdíjak vagy más korlátozó rendelkezés bevezetéséről. Ennek ellenére az EB kilátásba helyezi, hogy egy későbbi időpontban az egész Unióra kötelező korlátozó rendeleteket alkot.

Az EU számos tagországa hozott már ilyen intézkedéseket. Ezekről további szabályozást nem követelnének, ha az egy lakosra számított felhasználás már eléri a kitűzött célt. Németországban például alacsony a PE-HD zacskók alkalmazása, és a csomagolóiparon belül a műanyag csomagolóeszközök gyártók egyesülése, az IK (Industrievereinigung Kunststoffverpackungen, eV.) szerint további intézkedésekre nincs szükség, mert a műanyag-csomagolások 98%-át hasznosítás céljából visszaforgatják.

Az európai műanyag-feldolgozók ipari szövetsége, az EuPC (European Plastics Converters) szerint a javasolt intézkedések csak rövid távon gyakorolnának hatást a minden hulladékra kiterjedő gazdálkodás feltételeinek meghatározására, illetve az ezzel összefüggő problémák megoldására. Ezzel szemben több száz kisvállalkozás tönkremenne, és a CO₂ kibocsátás is számottevően megnőne.

A Bizottság szerint viszont a zacskók számának mérséklése révén megelőzhető volna a hulladékok további növekedése és erőforrások megtakarítását is eredményezhetné. További érv, hogy a zacskók szennyeznek a vizeket, veszélyeztetik az élővilágot; különösképpen a halakat és a madarakat.

Az EB furcsa módon az elérendő fő célok között nem emelte ki a széndioxid-emisszió csökkentését. Pedig korábban megjelentetett Irányelveiben (Impact Assessment) négy fontos szempontot jelölt meg a politikai döntéshozatalban, és ezek egyike a széndioxid-kibocsátás mérséklése volt. (Az EuPC ugyan az erre vonatkozó számításokat tévesnek minősíti).

Számos országban életciklus-elemzésekben (LCA, life cycle assessment) hasonlították össze a könnyű PE-HD, a nehezebb PE-LD és a más anyagból gyártott hordtáskákat. Világos következtetéseket azonban nem vontak le. A vitairat kiegészítőseinek egyike viszont rávilágított arra, hogy környezetre kifejtett hatásuk attól is függ, hogy az egyes országokban a zacskókat ismételten hányszor használták fel, amit azonban nem lehetett felderíteni. Az EB ezért megállapította, hogy számos környezetvédelmi lehetőséget mérlegelve nagyon nehéz általánosan érvényes javaslatot kialakítani. Az érintett csomagolási megoldások terén ideális megoldást nem lehet találni.

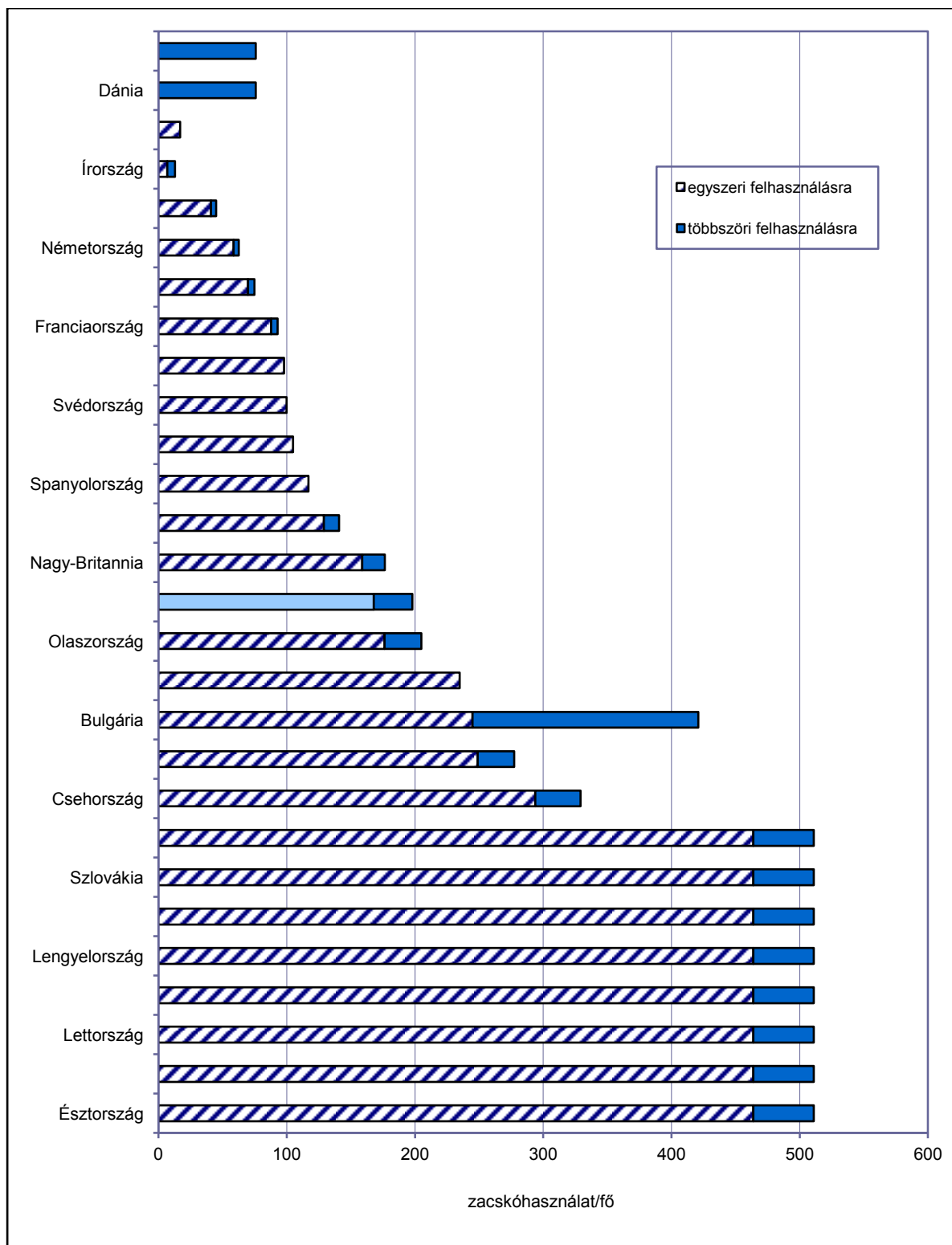
Az EB környezetvédelmi biztosa szerint Európában jelenleg évente 8 Mrd műanyag zacskó kerül a környezetbe és okoz jelentős károkat. Számos országban már jelentősen csökkentették felhasználásukat, ha pedig ez az Unióban általános gyakorlattá válna, térségünkben a felhasználás 80%-kal csökkenne.

Az élővizek (tengerek, óceánok, folyók, tavak) szennyezettségét számos tanulmány elemzi, egyikük szerint az Európát körülölelő óceánokban a hulladék 70%-a műanyaggyártmány, zömében zacskó. A madarak, a békák és a tengeri emlősök ezeket tápláléknak vélik, elfogyasztásuk azonban pusztulásukat okozhatja. A Bizottság a vizek szennyezését általános problémaként vizsgálja és ezen belül a műanyag zacskók arányát nem mérlegeli. Adatait az 1989-ben Franciaországban alapított BIO Intelligence Service 2011-ben és az Egyesült Királyságban 2001-ben alapított Eunomia Research & Consulting cég 2012-ben készített tanulmányából vette, amelyek létrejöttét maga is támogatta. .

Az EU-ban egyszeri használatra szánt vékony falú hordtáskák 68%-a import, ezeket főképpen Ázsiában gyártják. A többszöri felhasználásra szánt, kicsit vastagabb fóliából készített, gyakran reklámot is viselő hordtáskák 79%-a az EU országainak terméke. A Bizottság ösztönzi az import visszaszorítását és a belső termelés növelését, illetve elsősorban a többször felhasználható gyártmányok kínálatának növelését. A tervezett stratégia érvényesülése azonban hátrányosan érinti az Unió 15-25 ezer embert foglalkoztató 200–300 műanyag-feldolgozó vállalatát.

Az EuPC is támogatja a pehelykönnyű zacskók túlzott mértékű felhasználásának visszaszorítására irányuló törekvést, de vitatja, hogy ezt a piacot környezetvédelmi érdekekre és a hulladékkezelés hiányosságaira hivatkozva kívánják szabályozni. A Bizottságtól – önkényes beavatkozásával szemben – az értékteremtő folyamatok és a kereskedelmi szövetségek támogatását követelik.

Az EuPC és az ipar képviselői úgy vélik, hogy a kellőképpen nem kiszámítható piaci következményekkel szemben olyan zacskók felé kellene terelni a felhasználást, amelyek alkalmazása kevésbé terheli a környezetet. Javasolják az olasz gyakorlatot, amely az EB jóváhagyása nélkül tiltja a nem lebomló és a nem komposztálható zacskók alkalmazását. A gond ezzel azonban az, hogy a természeti körülmények között lebomló (biodegradálható) fóliákból gyártott zacskók is a szemétbe kerülnek, és a szárazföldön, illetve az óceánokban csak előre nem meghatározható idő elteltével semmisülnek meg. Problémát okoz az is, hogy ha a biodegradálható műanyagokkal együtt az azok bomlását segítő adalékok bekerülnek az újrahasznosításra szánt hulladékáramba, ronthatják a reciklált műanyagok minőségét. Ezt a felvetést az oxidatív degradációt segítő adalékok gyártói hevesen támadták.

1. ábra Az egyszeri és többszöri felhasználásra szánt zacskók egy főre eső száma az Európai Unió tagországaiban és átlagosan az EU-ban (EU-27) 2010-ben

1. táblázat

A műanyag hordtáskák 2010-es és 2020-ra tervezett anyagárama az EU-ban millió tonnában

Hordtáska fajtája és jellemzői	Gyártás		Export		Import		Fogyasztás		Utóélet							
	2010		2020		2010		2020		Visszaforogtatás		Energiakinyerés		Lerakás		Szemét	
	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020	2010	2020
Egyszeri használatra	0,39	0,42	0,02	0,03	0,53	0,65	0,75	0,84	0,05	0,08	0,29	0,33	0,37	0,42	0,04	0,05
Nem bio- degradálható	0,38	0,39	0,02	0,03	0,51	0,59	0,73	0,78	0,05	0,07	0,28	0,31	0,36	0,39	0,04	0,05
Bio- degradálható	0,01	0,03	0,00	0,00	0,02	0,06	0,023	0,06	0,00	0,01	0,01	0,02	0,01	0,03	0,00	0,00
Többszöri használatra	0,73	0,72	0,03	0,03	0,24	0,35	0,87	0,93	0,06	0,09	0,34	0,36	0,43	0,46	0,02	0,02
Összesen	1,12	1,13	0,05	0,05	0,76	0,99	1,61	1,77	0,11	0,17	0,63	0,69	0,80	0,83	0,06	0,07

A műanyag zacskók és hordtáskák alkalmazásának visszaszorítása érdekében számos EU országban dolgoztak már ki javaslatokat, amelyek célja és tartalma nagyon eltér egymástól. Egyes országokban a kiskereskedőktől várnak önkéntes segítséget, másutt a kiskereskedelmi hálózatokat adóztatják meg, ismét másutt a csomagolás egészének visszaszorítása terén belül tesznek javaslatot a probléma megoldására. Általánosan tekintető, hogy a zacskókat nem adják ingyen a fogyasztónak.

Írországban a vásárlót adóztatják meg; Dániában az adót a zacskó méretének és anyagának alapján róják ki. Luxemburgban általánosságban várják el a lakosságtól, hogy törekedjék a tartós ökozacskók elterjesztésre.

Az *1. ábra* mutatja az EU 27 tagországában és az EU átlagában az egy főre eső egyszeri és többszöri felhasználásra szánt hordtáskák számát. Az inkább becsült mint pontos adatok alapján készített összeállítás szerint a *legtöbb zacskót a közép- és keleti tagországokban viszik haza a vásárlók. Magyarországon, Litvániában és Portugáliában már van csökkentést célzó program, Észtországban és Szlovéniában mérlegelik ilyenek kidolgozását.* Az EB által javasolt intézkedések megítélése általában kedvező. A javaslatok kidolgozásában 15 ezer emberrel, 500 szervezettel dolgoztak együtt, az elemzések során a résztvevők 78%-a támogatta a Bizottság javaslatait.

És mit szól ehhez az EU parlamentje?

Az EU parlamentje környezetvédelmi okokra hivatkozva az egyszeri használatra szánt pehelykönnyű műanyag zacskók használatát 2020-ig meg kívánja szüntetni. A képviselők általában erőteljesen fellépnek az általuk toxikusnak ítélt a műanyagok alkalmazásával szemben, és 2014 végéig szigorú újrahasznosítási szabályok bevezetését javasolják. A zacskók piacának jelenlegi és várható alakulását az *1. táblázat* mutatja be.

Törvények határozzák meg majd mindenfajta hulladék 80%-ának összegyűjtését és szétválogatását, továbbá visszaforgatását, illetve ismételt felhasználását. *A javasolt intézkedések között szerepel az 50 µm-nél vékonyabb hordtáskák alkalmazásának korlátozása is.*

A javaslatot korábban az Európa Tanács miniszteri értekezletén is megvitatták. Számos ország környezetvédelmi minisztere támogatta ezt, akik az előterjesztésnél szigorúbb előírásokat is indokoltak vélték.

Összeállította: Pál Károlyné

Eldridge, D.: Commission tries to get a grip on bags = European Plastics News, 41. k. 1. sz. 2014. p. 10–11.

Nuthall, K.; Paun, C.: European Parliament takes aim at single-use bags = European Plastics News, 41. k. 2. sz. 2014. p. 8.